

(המשך מעמוד 11)

לה הגלה לאי מאוריציוס באוקיינוס ההודי, ולאחר מכן לדרום-אפריקה, שם נפטר.

סווס על כס המוס

רשעת הרדתו ביצע רידה שאה החבולה אופיינית. הוא קרא לפלמנט והתפטר לפניו כדת וכדין. אך מייד לאחר מכן, עוד לפני שמישהו יכול היה

רידה חאן עם אשראף ומוחמד (1921)

יצאת מן הבניין, הושבע בנו, מוחמד רידה, כשאה החדש. שרותי-הבית של הטוביטים והבריטים הופתעו. נא מני השאה הזקן הגניבו את הבן אל תוך בניין הפר למנט, כשהוא שוכב בתחתית של מכונית ישנה, מוסווה בכומתה ובמישקפיים-שמש.

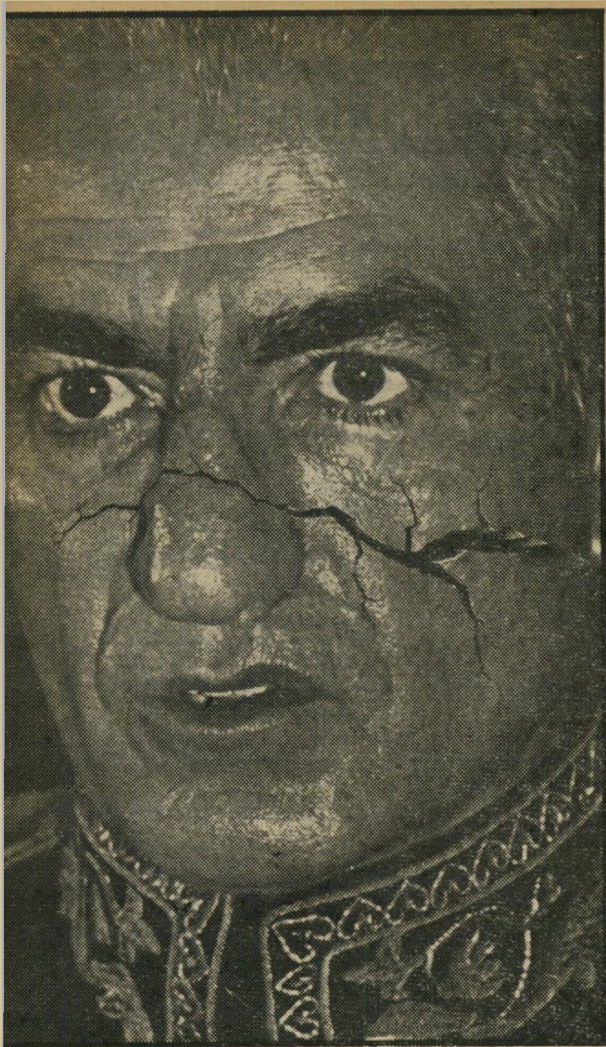
בעלות-ההברית השלימו עם העובדה הקיימת. השאה בן ה-22 נכנס לתפקידו. אולם מעצמות-הכיבוש התעלמו ממנו כליל. רק אחרי שהן פיגנו את פרס אחרי המלחמה, בלחץ האמריקאים, הפך השאה הצעיר שליט אמיתי. גם אז התעניין יותר בנשים ובכילויים באירופה, מאשר במדינתו.

מכיוון שפאוזה המצרית לא ילדה לו בנים, הוא גירש אותה ונשא לאשה יפהפיה פרטיה-גרמניה, המאכ לסת מאז את טוריה-הריליות של עיתוני-הנשים: טוראיה אספנדארי, כעבור שנים גירש גם אותה, בגלל אותה סיבה, ונשא את פארה דיבה, המתחלקת עתה בגורלו.

החיים לא היו כולם תענוגות לשאה. בפברואר 1949 ירה בו אנארכיסט, שהתחזה כצלם-עיתונות, חמש יריות אקדה מטוח קצר. השאה נפצע בפניו, אך הצליח להיר מלט בקפיצות. בניגוד לפקודתו נהרג המתנקש מיי, וכך לא נודע מה היו מניעיו.

למד היה זה סוף הצרות. להיפך, ראשי-המשלה, מר חמד הדאדאט מוצאדק, זקן כאריזמטי בן 74 שקרא לעצמו "פרקליט העם", ליכד ב-1951 סביבו את אנשי-הדת, הלאומנים, הסטודנטים ומפלגת-הסודה השמאלית. ההמור נים צעקו ברחוב: "הנפט הוא שלנו!" והאנגלים לתוך הים! מוצאדק הלאים את שדות-הנפט — מעשה נועז חסר-תקדים בימים ההם, שעשה רושם כביר במרחב כולו, ושתלהיב בייחוד את הקצינים הצעירים במצריים — שחור ללו תוך כמה חודשים מהפכה משלהם.

מוצאדק, זקן חלוש ובכייני, ששלט במדינה כשהוא שוכב, לבוש בפיגמה, במישה, הרים את נס האנטי-קו לונאליים והאנטי-אמפריאליים. כאשר ירה הצבא במפי גינים, חסידי-מוצאדק, שילח המנהיג הזקן את כל מישי פחת השאה לגלות בחו"ל. אנשי החוסד המרכזי לביון של ארצות-הברית (סי-איי-אי) שלחו קומנדו מיוחד לפרס, כדי להדיח את מוצאדק. זה גילה את הקשר, וברגע האחרון הצליחו השאה וטוראיה לברוח במטוס קטן.

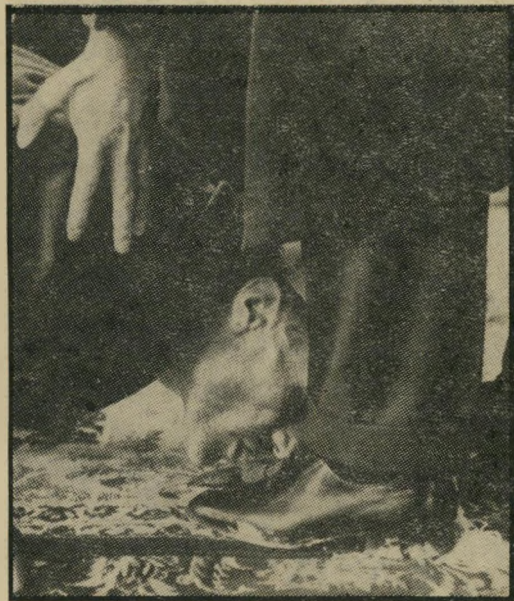
רידה פאהלווי: שיגעון גדלות שושבר

בנו, סיד מוצטפה אלי-מוסאווי, הוליד שישה ילדים. רוח-אללה היה הצעיר שבהם. כמה חודשים אחרי שנר לך — כנראה ב-17 במאי 1900 — נרצח אביו, בעלותו לרגל לעיר הקדושה אל-ג'ג'ף בעיראק, מקום קבורתו של עלי, חתן מוחמד. נראה כי הרקע היה סיכסוך על זכויות מים, אף שברבות הימים ייחסו לרצח מניעים מדיניים. אמו של רוח-אללה העדיה נגד הרוצח, שהוצא להורג.

הילד רוח-אללה היה עילוי, מספרים שהוא אהב לשחק כדורגל, ושגם בתקופה מאוחרת יותר אהב להסי תכל בתחרויות. בעת גלותו הקצרה ליד פאריס, ערב עלותו לשלטון, חזה בהן בטלויזיה הצרפתית.

הוא למד תחילה בבית-הספר הדתי בכפר חומייין, ועבר לאחר מכן לעיר הסמוכה, ארק, כדי ללמוד במחיי-צתו של חכם נודע, עבד-אל-כרים אלי-חיירי. ב-1920 עבר אלי-חיירי לעיר קום והקים שם מדרשה דתית מפורסמת, מדרסת אל-פיידיה. קום היא עיר קדושה, שבה התמקם חיל-מצב ערבי למחרת הכיבוש של פרס בידי צבא-האיסלאם. רוח-אללה חומייני גר שם מאז, מלבד שנות גלותו.

ביום התעמק רוח-אללה בתורת התצווה, המיסטיות המוסלמית. זו החלה את דרכה עוד בתקופת-הראשית של האיסלאם, כשהיא מעלת יסודות שונים — החל בהש-פעות יווניות וכלה ביסודות בודהיים. היא גם ינקה מן היהדות, והשפיעה מצידה על הקבלה ויסודות מיסטיים יהודיים אחרים. במאות הראשונות היו הצופים חשודים על המוסלמים האדוקים, אך במרוצת הזמן השתלב ורם

רידה השאה ואזרח איראני: נשיקת נעל

אולם כעבור ארבעה ימים, באוגוסט 1953, הצליח הסי-איי-אי בכל זאת להפיל את מוצאדק. בהשקעה של 390 אלף דולרים. השאה חזר לפרס כמנצח, ומאז הקים בה שילטון של עריצות, שהתרחק יותר ויותר מן העם. תאוות-הבצע שלו לא ידעה גבול. אפילו שרה-הנפט הסעור, די, אחמד זקי אלי-מאני, אמר על יחסו למחירי-הנפט: "הוא רוצה לאכול את הפרה, תחת לחלוב אותה".

בעקבות מילחמת יוסי-הכיפורים ומהפכת-המהפכנים הראשונה, עלה התוצר-הלאומי-הגולמי (תל"ג) של איראן מ-13.4 מיליארד דולר ל-45.4 מיליארד. הכנסות-הנפט של איראן עלו לבדן על כל התוצר הלאומי של מדינה תעשייתית מפותחת כמו שוודיה.

המוס על "כסה-המוס" — כפי שנקרא כסה-המלוכה הפרסי מימי קדם — היה בטוח בעצמו. בעודו מקים בניין-קדשים מפואר וחולם על קיסרות כבירה, נרקבו יסודות מלוכותו. את שמעטים הבינו זאת, היה די בדחיפה קטנה כדי להפירו.

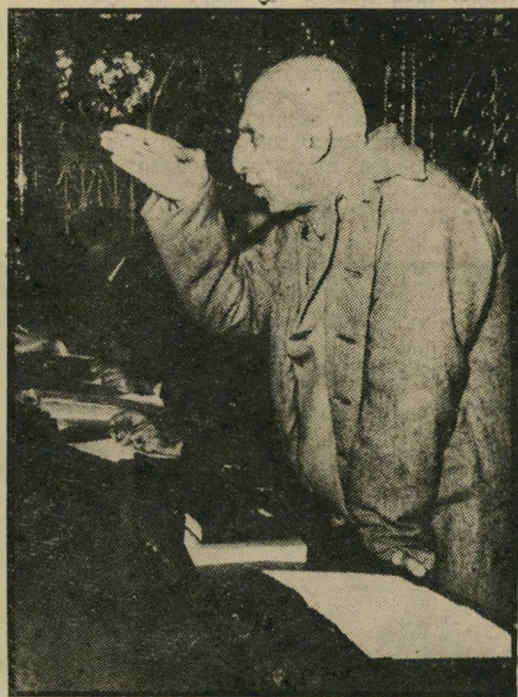
כמו חמאה בשמש

את הדחיפה טיפק אדם, שריתק את דמיון העולם בשנת תשל"ט. הוא נשא בתואר שמעטים ידעו בפרוס השנה על קיומו. בסוף השנה לא היו רבים בעולם שלא הכירוהו.

"איית-אללה" (בערבית: אות-אלוהים, פסוק של הקו-ראן) הוא תואר שאינו מוענק עלידי מוסד כלשהו, מורה-דת פרסי הופך איית-אללה כשם שמורה-דת יהודי הופך אדמו"ר — כאשר ציבור של חסידים מקבל את סמכותו הדתית מלצון.

המאה ה-20 ראתה הפיכות רבות. במערב הצליחו לא פעם דמוגוגים, שהקימו תנועות-המונים גדולות, להפיל את המישטר, אך בדרך כלל עשו זאת בהסכמת הצבא ובעזרתו. אדולף היטלר הוזמן לשילטון אחרי שנבחר כחוק. בניטו מוסוליני חולל מהומות וערך הצגה היתולית למחצה של "מיצעד לרומא", אך הוא הגיע לשילטון מפני שהצבא ואייליה-המשק כמו אותו על המלך המהסס. המהפכה הבולשביקית הגדולה, ששינתה את פני המאה, החלה להתמרדות מצומצמת של חילי-המצב בעיר-הבירה, שנעזר עלידי המוני העיר. המהפכה המצרית היתה מרד של קבוצת קצינים זוטרים. בסין נפל המישטר הישן והרקוב אחרי שהותש במלחמת-אחים של שנים רבות.

לעומת כל אלה היתה המהפכה האיראנית המפכה "קלאסית" אמיתית. היא התפרצה ממעמקי התודעה של העם. במשך שבועות ארוכים יצאו ההמונים מדי יום

מוחמד מוצאדק: הנכבט הוא שלנו!"

לרחובות, מול פני צבא חזק ורצחני, בהשאירם אחריהם על הכביש חללים לרוב.

בסופו של דבר התפרק השימועון מחוסר כוח-רצון ואמונה. הצבא נמס כמו חמאה בשמש. השאה ברח כל עוד נפשו בו.

אל תוך החלל הריק נכנס אדם אשר הדהים, הלי-היב, הברד, החריד וריתק את העולם כולו. **זקן בן 79 הפך אישי-השנה תשל"ט: רוח-אללה חומייני.**

ד' באשה אחת

חומייין הוא כפר מדרום לטהרן, כ-250 ק"מ מעיר-הבירה.

לשם בא לפני שני דורות סיד אחמד אלי-מוסאווי, בן חבל כורסאן, החבל הצפוני-מזרחי של איראן, שהוליד לא פעם בעבר אסכולות של מיסטיקה שיעית. אל-מוסאווי היה, מן הסתם, צופי (מיסטיקן). הוא נדד להורו והתיישב בסופו של דבר בחומייין.